

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ФОРМУВАННЯ РУХОВИХ НАВИЧОК З ВОЛЕЙБОЛУ В УЧНІВ ШКІЛ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

Ганна Олефір

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Анотація

В статті раскрыта актуальність профільного обучения по спортивного направлення. Задачи исследования – анализ формирования двигательных навыков по волейболу у учащихся школ спортивного профиля. В работе использованы эмпирические методы: анкетирование, беседы, педагогическое наблюдение. Статья раскрывает результаты анкетирования учителей физической культуры Луганской области. Эта работа позволила определить состояние профильного обучения по волейболу. Результаты исследования являются основанием для обеспечения спортивного направлення «волейбол» учебно-методическими материалами.

Ключевые слова: профільне обучение, анализ, исследование, волейбол.

Annotation

The article revealed the relevance of school education on sports destination. Research Objectives - Analysis of the formation of motor skills in volleyball at school children sports profile. The paper uses empirical methods: questionnaires, interviews, teacher observation. The article reveals the results of the survey of teachers of physical culture Lugansk region. This work allowed us to determine the state of school education in volleyball. Results of the study are the basis for the conclusion of the need for a sporting volleyball teaching materials.

Key words: profile education, analysis, research, volleyball.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Реформування сучасної системи освіти в загальноосвітніх навчальних закладах передбачає її профілізацію, що буде сприяти інтеграції України в європейський освітній простір та значно розширить можливість учнів у створенні власної освітньої траєкторії. Слід зазначити, що профільне навчання має на меті створення умов для неперервної освіти впродовж усього життя. У провідних країнах Європи, США, Росії а також – в Україні за основними напрямками профілізації визначаються різноманітні навчальні профілі шляхом як добору різних предметів, так і наповнення їхнього змісту. Такі як: суспільно-гуманітарний, природничо-математичний, технологічний, художньо-естетичний, а також спортивний [1]. В нашій країні спортивний профіль навчання потребує більш детального вивчення бо, з одного боку, він дає можливість дефініційовано розвивати ті фізичні якості, які природно домінують у кожного школяра, а з іншого боку, орієнтує організацію навчального процесу на ознайомлення учнів з основними формами професійної діяльності фахівця фізичного виховання (вчителя фізичного виховання, тренера з певного виду спорту); оволодіння певними засобами і формами педагогічної діяльності, а також – на

підвищення майстерності в обраному виді спортивної діяльності. Спортивний профіль у своїй структурі має навчальні напрями: легка атлетика, гімнастика і різні її види, плавання, спортивні ігри, туризм та інші [2].

У цьому аспекті, для нас великого значення набувають питання методологічного, теоретичного та практичного обґрунтування професіоналізації школярів за спортивним напрямком волейбол.

Аналіз наукових досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, вказує на те, що проблема профільного навчання розглядається і досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Питання стосовно сутності і організації профільного навчання розглядали (С. Вольянсюк, Н. Бібик, А.Бойко та ін.), концепції профільного навчання у старшій школі (А. Алексюк, В. Льюлька, О. Мельник, Н. Шиян та ін.); концепція профільного навчання за спортивним напрямком (Т.Т. Ротерс, І. Латипов, Л. Іванова, О. Лакіза, С. Операйло, І. Пилипок, О. Плахотнік, Н. Чапрак та ін.). У нашій країні значний внесок у розробку теоретичних і методологічних основ профільного навчання зробили: Березівська Л.Д., Бібик Н.М., Денисенко Л.І., Єгоров Г.С., Іванюк Г.І., Калініна Л.М., Кизенко В.І., Корсакова О.К., Онишук Л.А., Трубачева С.Е. [3; 4; 5].

Формування цілей статті (постановка завдання). **Мета** нашої роботи полягає в аналізі процесу формування рухових навичок з волейболу в учнів, які навчаються в профільних школах для виявлення основних компонентів і змісту для розробки на цій основі оновленої методики за цим напрямком.

Результати дослідження та їх обговорення з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Для виявлення основних компонентів та змісту оновленої

методики шкіл спортивного профілю (маються на увазі школи де є або плануються відкритися класи, міжшкільні групи, проводиться курси за вибором та факультативи з волейболу), нами було проведено анкетування вчителів фізичної культури Луганської області, проводилося педагогічне спостереження за навчально-тренувальним процесом у Луганському обласному вищому училищі фізичної культури на базі котрого діє школа-інтернат спортивного профілю, а також проводилися бесіди з тренерами.

Для розв'язання завдання дослідження нам потрібно було виявити наявність матеріально-технічної бази, методичного забезпечення навчання учнів волейболу, основних положень і змісту методики, що й покладено у основу питань анкетування.

Анкетуванням було охоплено 46 учителів фізичної культури Луганської області, що мають різні кваліфікаційні категорії і стаж роботи. Аналіз відповідей респондентів допоможе в подальшому розробити методику формування рухових навичок в учнів шкіл спортивного профілю засобами волейболу, яка повністю відповідала би потребам фахівцям з фізичної культури.

Результати анкетування показали, що 36,1% вчителів зі стажем роботи 25 і більше, переважна кількість опитуваних учителів фізичної культури з досвідом роботи від 10 до 20 років, що складають 52,7% опитуваних, і тільки 5,5% респондентів мають досвід роботи вчителя фізичної культури зі стажем до 5 років, останні 5,5% – вчителів не відповіли на це запитання взагалі. Розгорнуті відповіді вчителів фізичної культури на запитання анкети допомогло нам отримати більш достовірну інформацію щодо методики. Усі відповіді фахівців з фізичної культури було статистично проаналізовано.

Аналіз відповідей респондентів показав наступні результати:

більшість учителів фізичної культури підтримують ідею профілізації навчання в Україні. На їх думку, це – прогресивний шлях розвитку системи шкільної освіти і наголошують, що особливістю даної форми навчання є можливість отримання загальноосвітньої підготовки в загальноосвітніх школах і паралельне отримання професійної підготовки на базі школи. Так, 91,6% опитаних вважають, що існує потреба в профілізації шкіл України. 5,6% учителів не визначились з цим запитанням і тільки 2,8% відповіли, що не підтримують профілізацію сучасної системи освіти. Ми запропонували вчителям назвати також основні напрями профілізації, що існують у їх навчальних закладах на сьогодні. Більшість респондентів відповіли, що у навчальному закладі, де вони працюють, переважає природничо-математичний, та суспільно-гуманітарний напрями профілізації (30% и 32%), і тільки 16% від загальної кількості вчителів фізичної культури, вказали на те, що у їхньому навчальному закладі присутній спортивний напрям профілізації. Такий низький процент вибору спортивного профілю загальноосвітніми навчальними закладами вказує на низьку значущість цього питання і нерозуміння того, що саме спортивний напрям надасть змогу реалізувати соціальне замовлення нашого суспільства на здорову людину, бо проблема здоров'я школярів є нині однією з найбільш актуальних [3]. Отже, ми можемо зробити висновок, що дослідження в цьому напрямку є потрібним, актуальним та вчасним.

Потрібно відзначити, що у той же час на запитання про мережу факультативів, спецкурсів, гуртків спортивного профілю для учнів з метою поглибленого вивчення, вчителі фізичної культури відповіли, що у більшості загальноосвітніх навчальних закладах Луганської області такі існують

61,1 %. Вони пояснюють це тим, що в останній час учні у школі виявляють бажання вивчати велику частину загальноосвітніх предметів на рівні основ, а поглиблено – лише ті, які важливі для подальшої освіти. Зокрема, спортивного профілю. Тобто має місце чітка диференціація інтересів і життєвих планів учнів. Але, на жаль майже половина 38,9% вчителів відповіли, що у навчальному закладі, в якому вони працюють, немає мережі факультативів, спецкурсів, гуртків спортивного профілю для учнів – з метою поглибленого вивчення через відсутність навчального навантаження, або матеріально-технічної бази [5].

У процесі анкетування учителів фізичної культури було визначено, що 24,3% респондентів обрали б волейбол для викладання учням, якщо б у їхньому навчальному закладі був спортивний профіль; футбол і баскетбол обрали б 21,7%, і відповідно 20,5% учителів; не менш зацікавлені учителі і у виборі фітнесу, ритмічної гімнастики та шейпінгу, що становить – 8,9%, 8,9% та 3,8%; три респонденти обрали б для викладання легку атлетику, що складає 3,8% від загальної кількості; а гімнастику, плавання і теніс обрали 2,5%, 2,5%, 1,2% учителів фізичної культури.

Під час нашого дослідження нам було цікаво, чи є можливість у навчальних закладах, в яких працюють респонденти, проводити заняття з волейболу, ми хотіли дізнатись, що стає причиною того, чому вчителі фізичної культури іноді не проводять заняття з волейболу у школі. Результати анкетування засвідчили: 88,8% учителів мають змогу проводити волейбол на заняттях з фізичної культури, і тільки 4 (11,2%) респонденти відповіли, що у них немає такої можливості. Причиною такого становища є те, що немає кадрів з достатньою підготовкою для проведення занять

з волейболу або відсутня матеріально-технічної база для таких занять, спортивні зали маленькі, з нестандартною розміткою або зовсім відсутні ігрові зали.

Переважає більшість учителів фізичної культури сказали, що володіють методикою навчання гри у волейбол. Та при більш детальному розгляданні цього питання ми дізнались, що методика, якою користуються вчителі, застаріла. Це обумовлює актуальність розробки оновлених рекомендацій для проведення занять, які б допомогли вчителям фізичної культури, викладачам й тренерам у навчанні юних спортсменів і шкільної молоді волейболу.

В техніці ігри у волейбол, як і в інших спортивних іграх, присутні найскладніші елементи, якими вважають блок і нападаючий удар. Блок вважається найбільш складним технічним елементом волейболу, оскільки в протистоянні над сіткою активною стороною є нападник, а той, хто блокує, за долі секунди повинен визначити напрямок удару і зреагувати на, як правило, добре організовану атаку супротивника. Ми хотіли дізнатись, який саме технічний елемент вчителі фізичної культури вважають найскладнішим і чи приділяють вони йому більш уваги, відводять на вивчення цього елементу більшість часу.

Результати анкетування з цього питання показали, що більшість учителів фізичної культури знають який елемент у волейболі є найскладнішим – 37% обирають нападаючий удар, 27% відносять до найважчих елементів техніки блокування і тому приділяють його вивченню більше часу, розглядають детальніше, що дає змогу учням на високому рівні засвоїти техніку гри у волейбол.

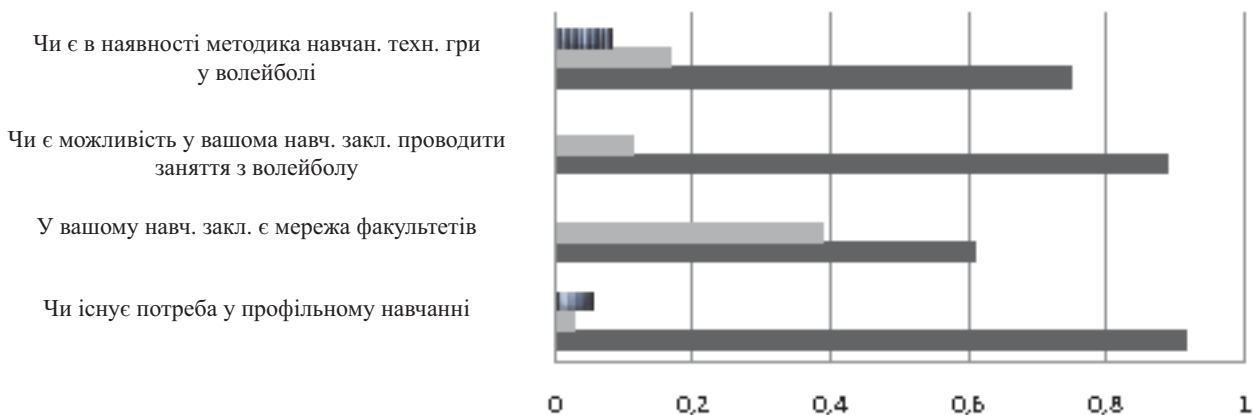
Визначившись, що методика формування рухових навичок з волейболу учням шкіл спортивного профілю потрібна, ми запитали, який зміст та компоненти, на думку вчителів фізичної культури, ма-

ють бути відображені в ній. Аналіз отриманих даних дає можливість сказати, що більшість учителів фізичної культури (43,5%) почали б навчання учнів волейболу з теоретичної підготовки; 30,7% респондентів визначили бажання почати підготовку з волейболу з технічної підготовки, не приділяючи при цьому часу теорії; невелика кількість учителів, що відповідали на запитання анкети, вирішували спочатку питання фізичної підготовки учнів. Жоден не згадав про тактичну підготовку, що, на нашу думку, має бути органічно пов'язана з фізичною, технічною і теоретичною підготовкою. Показово те, що майже одноставно вчителі фізичної культури відповіли на запитання, «З якого класу потрібно вивчати волейбол учням у школах спортивного профілю?» На думку 33 респондентів, вивчати волейбол потрібно з 5 класу, що повністю відповідає шкільній програмі з фізичної культури. 2 вчителів вважають, що доцільніше буде, якщо учні вивчатимуть волейбол з 7–го класу. Один респондент рекомендує починати вивчати волейбол з 2–го класу, що, на нашу думку, не є можливим.

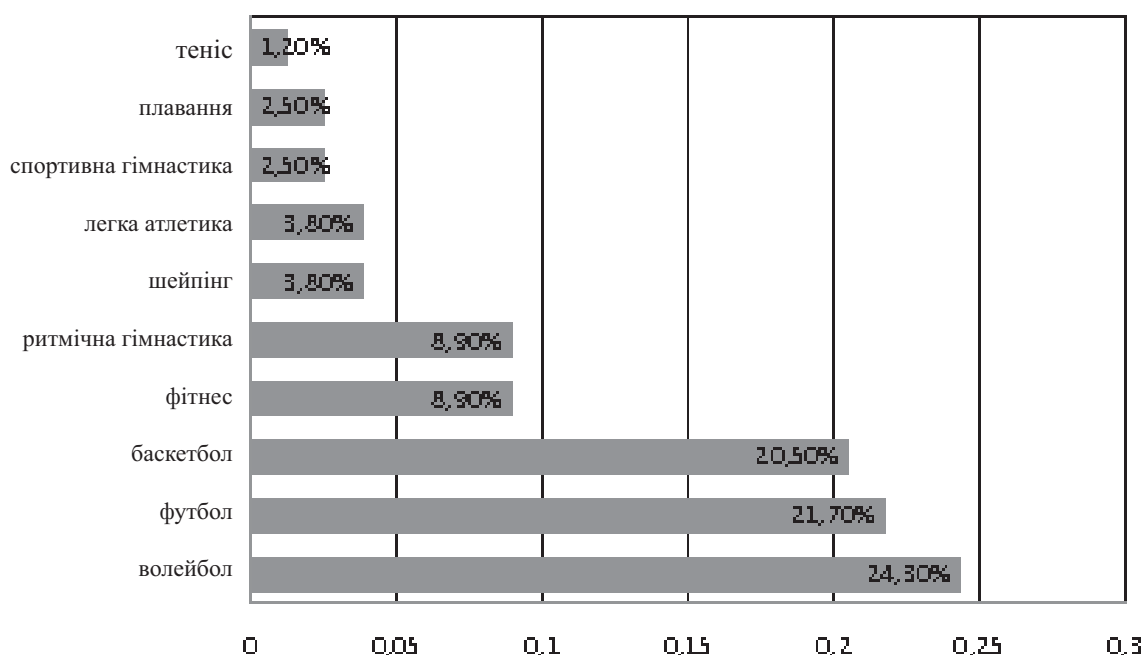
Анкетування вчителів фізичної культури довело – 61,1% їх вважають, що послідовність формування рухових навичок учнів, які мають різне ігрове амплуа у волейболі, повинна відрізнитись. Це суперечить методиці навчання гри у волейбол, тому що послідовність формування рухових навичок в учнів, що займаються волейболом, є однаковою, незалежно від ігрового амплуа. Тим паче розподіл обов'язків у грі проходить набагато пізніше, ніж формування рухових навичок. Тож все це дозволило припустити, що невідповідність у послідовності формування рухових навичок в волейболі може бути одним з факторів, що лімітує рівень технічної підготовленості учнів.

Відзначимо, що на запитання «Чи можна на одному занятті

Рис. 1. Зміст анкетних даних дослідження стану формування рухових навичок з волейболу в учнів шкіл спортивного профілю

Рис. 2. Розподіл спортивних напрямів профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах Луганської області

формуванню одразу декілька рухових навичок з волейболу у учнів шкіл спортивного профілю для закріплення уміння виконувати цілісну рухову діяльність?» переважна більшість відповіли позитивно. Тільки 4 респонденти не знали, як відповісти на поставлене питання.

У ході нашого дослідження нам стало цікаво, чи можуть вчителі фізичної культури на одному занятті формувати декілька рухових навичок з волейболу? Наприклад: «прийом знизу у перекаті». Це два різних елемента, але пред-

ставляють собою цілісну рухову діяльність. Тому на занятті є можливість формувати дві рухові навички, для закріплення уміння виконувати цілісну дію. Переважна більшість, а це 86,1% респондентів відповіли, що вони формують за одне заняття декілька рухових навичок, і лише 2,7% не роблять цього, 11,2% не відповідали на запитання взагалі.

Отже, на наш погляд, проблема профілізації навчання залишається не розкритою. Зовсім мало шкіл, де запропонований спортивний напрямок навчання, що

не дає змогу більшості школярів розкрити свій потенціал, а також визначитися з подальшою професією вчителя фізичної культури, тренера. Анкетування показало, що потрібно працювати над оновленням методик з волейболу, пропонувати нові підходи у розробці програм і рекомендацій для вчителів фізичної культури, тренерів, та самих учнів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. У якості висновку відзначаємо, що перспективність профільно-

го навчання вирізняється тим, що воно надає змогу школярам визначитися з подальшим отриманням професійної світи. Серед різновидів профілів відокремлюється спортивний профіль із різними напрямками, одним з таких напрямків є волейбол [5]. Дослідження стану формування рухових навичок з волейболу в учнів шкіл спортивного профілю дав змогу виявити, забезпеченість вчителів фізичної культури навчально-методичним матеріалом за проблематикою, методикою з формування рухових навичок у волейболі, компоненти, які вона повинна містити, спрямованість спортив-

ного профілю волейболу.

Перспективи подальшого дослідження ми вбачаємо в розробці низки навчально-методичних посібників, методик для учителів фізичної культури, студентів спеціалізованих навчальних закладів і тренерів.

Література:

1. Концепція профільного навчання в старшій школі. – К.: [б.в.], 2003. – 14 с.
2. Організація профільного навчання. Довідник вчителя фізичної культури в запитаннях та відповідях. – Х. : Веста : Видавництво «Ранок», 2007. – 213 с.
3. Ротерс Т.Т. Теоретичні засади профільного навчання старшокласників за спортивним напрямком / Ротерс Т.Т. // Фізичне виховання різних груп населення. – Донецьк, 2008. – С. 12-15.
4. Зубалій М. Зміст навчальної діяльності старшокласників зі спортивного профілю / М. Зубалій / Здоров'я та фізична культура. – 2008. – № 3. – С.1-5.
5. Латыпов И.К. Теоретические основы и организационно-педагогические условия профильного обучения в области физической культуры / И.К. Латыпов. – М., 2009. – 284 с.

